

Με φυλάκιση τουλάχιστον 6 μηνών θα τιμωρείται πλέον οποίος «παριστάνει τον νταή», δηλαδή κάνει bullying (συνεχή σκληρή συμπεριφορά) βάσει ειδικής διάταξης που εισαγάγει ο νόμος 4332/2015.

Με την ίδια ποινή θα τιμωρείται και όποιος κακόβουλα παραμέλησε τα καθήκοντά του και δεν απέτρεψε, ως όφειλε το αδίκημα.

Το νέο άρθρο 312 του Ποινικού Κώδικα θα έχει ως εξής:

«Άρθρο 312. Πρόκληση βλάβης με συνεχή σκληρή συμπεριφορά.

Αν δεν συντρέχει περίπτωση βαρύτερης αξιόποινης πράξης, τιμωρείται με φυλάκιση όποιος με συνεχή σκληρή συμπεριφορά προξενεί σε τρίτον σωματική κάκωση ή άλλη βλάβη της σωματικής ή ψυχικής υγείας. Αν η πράξη τελείται μεταξύ ανηλίκων δεν τιμωρείται εκτός αν η μεταξύ τους διαφορά ηλικίας είναι μεγαλύτερη από τρία έτη, οπότε επιβάλλονται μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. Αν το θύμα δεν συμπλήρωσε ακόμη το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του ή δεν μπορεί να υπερασπίσει τον εαυτό του και ο δράστης το έχει στην επιμέλεια ή στην προστασία του ή ανήκει στο σπίτι του δράστη ή έχει μαζί του σχέση εργασίας ή υπηρεσίας ή που του το έχει αφήσει στην εξουσία του ο υπόχρεος για την επιμέλειά του επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών. Με την ίδια ποινή τιμωρείται όποιος με συστηματική παραμέληση των υποχρεώσεών του προς τα προαναφερόμενα πρόσωπα γίνεται αιτία να πάθουν σωματική κάκωση ή βλάβη της σωματικής ή ψυχικής τους υγείας».

Οι ποινικές συνέπειες του «bullying»

Σύμφωνα με νομικές πηγές από το lawspot.gr, ο σχολικός εκφοβισμός δεν αποτελεί μόνο παραβατική συμπεριφορά με έντονη κοινωνική απαξία, αλλά και αξιόποινη συμπεριφορά, που μπορεί να επισύρει σοβαρές ποινικές συνέπειες σε βάρος του δράστη. Είναι, βεβαίως, αυτονόητο ότι οι συνέπειες αυτές είναι αντίστοιχες προς τις ειδικότερες μορφές με τις οποίες, κάθε φορά, εκδηλώνεται η αξιόποινη συμπεριφορά του «bullying», αλλά φυσικά, και προς την ηλικία του συγκεκριμένου δράστη.

Ειδικότερα, ο σχολικός εκφοβισμός εμφανίζεται, κυρίως, με τις εξής μορφές:

α) του λεκτικού εκφοβισμού (ειρωνείες, απειλές, χλευαστικά σχόλια)

β) του κοινωνικού εκφοβισμού (διάδοση φημών, καταστροφή, βλάβη ή αφαίρεση προσωπικών αντικειμένων, δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων, συστηματική απομόνωση από την ομάδα)

γ) του σωματικού εκφοβισμού (χτυπήματα, βίαια σπρωξίματα, κατακράτηση, ασελγείς πράξεις) και δ) του ηλεκτρονικού εκφοβισμού ή «cyber bullying» (εκβιασμός και απειλές μέσω διαδικτύου και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή κινητού τηλεφώνου, δημοσιοποίηση στοιχείων ή προσωπικών δεδομένων κλπ.).

Οι πιο πάνω συμπεριφορές, πέραν του αδικήματος του άρθρου 312 Π.Κ., μπορούν να ενταχθούν στην αντικειμενική υπόσταση και πολλών άλλων εγκλημάτων, ιδίως δε συνιστούν: Εξύβριση, δυσφήμιση, συκοφαντική δυσφήμιση, απειλή, παράνομη βία, παράνομη κατακράτηση, προσβολή γενετήσιας αξιοπρέπειας, αποπλάνηση παιδιού, ασέλγεια παρά φύση, βιασμός, κλοπή, ληστεία, φθορά ξένης ιδιοκτησίας, απλή σωματική βλάβη, απρόκλητη σωματική βλάβη, επικίνδυνη σωματική βλάβη, βαριά σωματική βλάβη, έκθεση, ανθρωποκτονία από δόλο ή από αμέλεια κλπ.

Εξάλλου, στην περίπτωση ρατσιστικής συμπεριφοράς μπορεί να τύχει εφαρμογής ο ν. 927/1979 «Περί κολασμού πράξεων ή ενεργειών αποσκοπούσων εις φυλετικές διακρίσεις», όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 4285/2014.

Στις περιπτώσεις διαδικτυακού «bullying», το οποίο γιγαντώνεται διαρκώς, ασφαλώς εφαρμοστέα είναι τα άρθρα 348Α', 348Β' και 348Γ' του Ποιν. Κώδικα (πορνογραφία ανηλίκων, προσέλκυση παιδιών για γενετήσιους λόγους και πορνογραφικές παραστάσεις ανηλίκων, αντίστοιχα), ενώ, βεβαίως, μπορεί να έχει εφαρμογή και το άρθρο 22 του ν. 2472/1997, που τιμωρεί το αδίκημα για την παράνομη διάδοση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Για να μην επεκταθούμε, όμως, σε εξαντλητική αναφορά γενικών ή ειδικών ποινικών διατάξεων, που καθιστούν αξιόποινες συγκεκριμένες συμπεριφορές, πρέπει να επισημάνουμε ότι κάθε αδίκημα με παθόντα ή αμέσως ζημιωθέντα μπορεί να χαρακτηριστεί ως «bullying», εφόσον βέβαια συντρέχουν τα χαρακτηριστικά του φαινομένου, όπως έχουν ήδη προεκτεθεί.

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά η έντονη συνθετότητα του φαινομένου, από πλευράς ποινικής αξιολόγησης και φυσικά ένταξής του σε συγκεκριμένη εγκληματική συμπεριφορά. Ασφαλώς, όμως, θεωρώ ότι καίριο διακύβευμα, εν προκειμένω, δεν είναι μόνον η ορθή ένταξη του "bullying" στην προσήκουσα ποινική διάταξη, αλλά και η αποφυγή του κινδύνου να αξιολογείται ποινικά και η, κάθε είδους, παιδική ή εφηβική «σκανταλιά», που γίνεται καλοπροαίρετα και με αγαθή διάθεση παιδιάς. Αλλιώς, θα είχαμε, δυστυχώς, αποτύχει παταγωδώς σε παιδαγωγικό επίπεδο, αφού το σχολείο θα καταντούσε μια οιονεί φυλακή φοβισμένων παιδικών ψυχών, «αφυδατωμένων» από κάθε παιδική ζωντάνια και εφηβικό αυθορμητισμό (αυτή ήταν άλλωστε και μία από τις στοχεύσεις της νομοθετικής παρέμβασης στο άρθρο 312 Π.Κ., όπως καταγράφεται ρητά στην εισηγητική έκθεση του ν. 4322/2015).

Πρέπει, επίσης, να επισημάνουμε ότι οι πράξεις που συνθέτουν το φαινόμενο του «bullying» μπορεί να αποτελούν είτε πλημμελήματα, άρα τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης μέχρι πέντε χρόνια είτε κακουργήματα, άρα τιμωρούνται με ποινή κάθειρξης, δηλαδή μέχρι είκοσι χρόνια, και διώκονται είτε κατ' έγκληση

είτε αυτεπάγγελα. Αλλά και οι γονείς των παιδιών, που διαπράττουν αδίκημα στο πλαίσιο συμπεριφοράς «bullying», είναι δυνατόν να διωχθούν ποινικά για το πλημμεληματικό αδίκημα της παραμέλησης εποπτείας ανηλίκου (άρθρο 360 Ποιν. Κώδ). Όμοια ποινική ευθύνη υπέχουν και οι δάσκαλοι ή καθηγητές, που ήταν επιφορτισμένοι με την εποπτεία των ανήλικων μαθητών, ενώ αυτοί ενδέχεται να αντιμετωπίσουν ακόμη και πειθαρχικές συνέπειες για πλημμελή εκτέλεση του καθήκοντος (άρθρο 107 Υπαλληλ. Κώδικα).

Στο ερώτημα ποιοι ανήλικοι τιμωρούνται και με ποιον τρόπο, πρέπει να εκτεθούν τα εξής: Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού, ορίζει ως παιδιά «όλα τα ανθρώπινα όντα με ηλικία μικρότερη των δεκαοκτώ ετών, εφόσον αυτά είναι ανήλικα κατά το εθνικό δίκαιο». Σύμφωνα με το Ελληνικό Ποινικό Κώδικα «ανήλικοι» νοούνται όσοι κατά την τέλεση της πράξης, έχουν ηλικία μεταξύ του 8ου και 18ου έτους συμπληρωμένων (άρθρο 121 Ποιν. Κώδ.). Οι ανήλικοι μέχρι 8 ετών είναι ποινικά ανεύθυνοι, ενώ οι ανήλικοι από 8 έως 15 ετών κρίνονται ατιμώρητοι, διότι δεν τους καταλογίζεται η άδικη πράξη που έχουν τελέσει. Πάντως, σε ανήλικο που τέλεσε αξιόποινη πράξη, χωρίς να έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο έτος της ηλικίας του, επιβάλλονται μόνον αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα (βλ. άρθρα 126§2, 122 και 123 Ποιν. Κωδ). Το ίδιο ισχύει και για τους ανηλίκους άνω των 15 ετών, για τους οποίους, όμως, προβλέπεται και ποινικός σωφρονισμός (σε περιπτώσεις βαρέων κακουργημάτων κλπ.), μέσω εγκλεισμού τους σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων (άρθρα 126§3 και 127 Ποιν.Κώδ.).

Υπενθυμίζουμε ότι, κατ' εξαίρεση, στην περίπτωση εφαρμογής του αναφερθέντος άρθρου 312 Π.Κ., προβλέπεται ρητά ότι, όταν η πράξη του συγκεκριμένου άρθρου τελείται μεταξύ ανηλίκων δεν τιμωρείται, εκτός αν η μεταξύ τους διαφορά ηλικίας είναι μεγαλύτερη από τρία (3) έτη.

Οι προβλεπόμενες αστικές συνέπειες

Ο σχολικός εκφοβισμός, εκτός από τις προαναφερθείσες ποινικές ευθύνες, προκαλεί και σοβαρές αστικές ευθύνες, δηλαδή ευθύνες για αποζημίωση του παθόντος για τις υλικές ζημιές και την ηθική βλάβη που υπέστη. Κριτήριο για τον εντοπισμό των αστικά υπεύθυνων προσώπων είναι βασικά ο τόπος, όπου έλαβε χώρα η πράξη που προκάλεσε τη ζημία, δηλαδή εξετάζουμε αν αυτή έλαβε χώρα στους χώρους νομοθετημένης ευθύνης και εποπτείας των εκπαιδευτικών (π.χ. στο σχολείο, στο σχολικό λεωφορείο, στην εκδρομή κλπ.)⁵ ή σε άλλους χώρους (π.χ. στο δρόμο, στην καφετέρια, στο σπίτι κ.ο.κ.).

Στην πρώτη περίπτωση, εφόσον η βλάβη που προκλήθηκε στον μαθητή, οφείλεται στην έλλειψη εποπτείας και επιτήρησης του δράστη εκ μέρους των εκπαιδευτικών, τότε υπόχρεο για αποζημίωση είναι το Ελληνικό Δημόσιο, εάν το εκπαιδευτήριο είναι δημόσιο (βλ. άρθρο 105 ΕισΝΑΚ, ΣτΕ 1413/2006, 2528/2002), ενώ, αν είναι ιδιωτικό, υπόχρεος είναι ο ιδιοκτήτης του σχολείου, κατ' άρθρο 922 Α.Κ. (ευθύνη προστήσαντος). Δικαίωμα αναγωγής των πιο πάνω υποχρέων κατά των εκπαιδευτικών, μετά την καταβολή της αποζημίωσης, υπάρχει:

α) για μεν το Δημόσιο μόνο στην περίπτωση που αυτοί ενήργησαν με δόλο ή βαρειά αμέλεια (άρθρο 38 Υπαλληλ. Κώδικα)

β) για δε τον ιδιοκτήτη του σχολείου με βάση το άρθρο 927 Α.Κ. (ΑΠ 1261/2012).Γ. Εφόσον οι ζημιογόνες πράξεις έλαβαν χώρα εκτός του χώρου ευθύνης και εποπτείας των εκπαιδευτικών, θα εφαρμοστεί το άρθρο 923 ΑΚ, που προβλέπει ότι όποιος έχει την εποπτεία ανηλίκου ευθύνεται για τη ζημία που προξένησε παράνομα σε τρίτον, εκτός αν αποδείξει ότι άσκησε την προσήκουσα εποπτεία ή ότι η ζημία δεν μπορούσε να αποτραπεί. Έτσι, η νομολογία δέχεται παγίως ότι υπόχρεοι εποπτείας ανηλίκου από το νόμο είναι οι γονείς αυτού στο πλαίσιο άσκησης της γονικής μέριμνας, (άρθρα 1510, 1513, 1514, 1515 ΑΚ)6, οι οποίοι ευθύνονται εις ολόκληρο (926 ΑΚ) στην περίπτωση που ασκούν την γονική μέριμνα από κοινού, εφόσον, όμως, υπάρχει αιτιώδης συνάφεια ανάμεσα στην παραμέληση της εποπτείας και στη ζημιογόνο συμπεριφορά του εποπτευόμενου ανηλίκου και στην, εντεύθεν, ζημία του παθόντος. Πάντως, η συνάφεια αυτή τεκμαίρεται (μαχητά) σε περίπτωση που ο εποπτευόμενος προκάλεσε παράνομη ζημία σε τρίτον.

Για την αναζήτηση της αστικής ευθύνης των ίδιων των δραστών του «bullying» θα πρέπει να αναχθούμε στα άρθρα 916, 917 και 918 του Αστικού Κώδικα, όπου ορίζεται ότι «όποιος δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο έτος της ηλικίας του δεν ευθύνεται για τη ζημία που προξένησε»(916) και «όποιος έχει συμπληρώσει το δέκατο, όχι όμως το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του ευθύνεται για τη ζημία που προξένησε, εκτός αν ενέργησε χωρίς διάκριση» (917)

Πάντως, κατ' εφαρμογή του άρθρου 918 ΑΚ, είναι δυνατόν το δικαστήριο, εκτιμώντας την κατάσταση των μερών, να καταδικάσει τον, κατ' αρχήν ανεύθυνο ανήλικο, που προξένησε τη ζημία, σε εύλογη αποζημίωση του ζημιωθέντος, αν η ζημία δεν μπορεί να καλυφθεί από αλλού. Σε ό,τι αφορά, βεβαίως, στην αστική ευθύνη του ανηλίκου άνω των 14, αυτή είναι πλήρης.

Ως προς την έκταση της αποζημιωτικής ευθύνης, επισημαίνεται ότι η καταβλητέα αποζημίωση καλύπτει τόσο την υλική ζημία του παθόντος όσο και την ηθική του βλάβη, λόγω της ψυχικής ταλαιπωρίας ή της ηθικής μείωσης που υπέστη, ενώ σε περίπτωση θανάτου του, η οικογένειά του δικαιούται αποζημίωσης λόγω ψυχικής οδύνης, αλλά και για τυχόν δαπάνες νοσηλείας του θύματος και συναφή έξοδα. Η αποζημίωση για τη υλική ζημία περιλαμβάνει τα έξοδα αποκατάστασης της σωματικής ή ψυχικής υγείας του παθόντος (νοσήλια, αμοιβές γιατρών, νοσοκόμων κλπ.) αλλά και ο,τιδήποτε θα στερείται ο παθών στο μέλλον ή θα ξοδεύει παραπάνω λόγω της αύξησης των δαπανών του (ΑΚ 929). Εξάλλου, σε περίπτωση κλοπής χρημάτων ή κλοπής, βλάβης ή καταστροφής προσωπικών του αντικειμένων, ο παθών δικαιούται να αξιώσει τη σχετική αποζημίωση.

Εκτός των παραπάνω δικαστικών ενεργειών, ο υφιστάμενος τον εκφοβισμό, μπορεί, εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, να καταφύγει στα δικαστήρια και να ζητήσει την προστασία της προσωπικότητάς του και της σωματικής του ακεραιότητας, με την έκδοση απόφασης ασφαλιστικών μέτρων (άρθρ. 731, 732 ΚΠολΔ), η οποία θα διατάσσει την άρση κάθε

υφιστάμενης προσβολής και θα απαγορεύει προληπτικά στο μέλλον σε συγκεκριμένα πρόσωπα την προσέγγιση του παθόντος και τη διενέργεια οποιασδήποτε πράξης εναντίον του, με απειλή χρηματικής ποινής και προσωπικής κράτησης σε βάρος του παραβάτη των όρων της δικαστικής απόφασης.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΙΣΧΥΟΣ ΝΟΜΟΥ: 27/04/2015

Ο Νόμος: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/n-4619-2019/arthro-312-poinikos-kodikas-nomos-4619-2019-somatiki>

Πηγή: <https://www.psychologynow.gr/nea-psyxologias/epikairotita/6550-poinoikopoieitai-to-bullying-fylakisi-toulaxiston-6-minon.html>